SAMEN WERKEN AAN MORGEN

- Bouwen aan vertrouwen -

Gemeente leudal

Participatiebeleid

Participatiebeleid van de gemeente Leudal

December 2026

Samen werken aan morgen

Inhoud

Introductie 1
Input vanuit de samenleving 3
Wat is participatie in Leudal en waarom vinden we dit belangrijk? 5
Uitdaagrecht 13
Participatie-instrumenten 18
Communicatie 19
Bijlage 1 - Wettelijk kader 22

Introductie

Inwoners en gemeente geven samen vorm aan het leven in Leudal. We denken met elkaar na over de toekomst van Leudal. We durven te dromen. We maken afspraken met elkaar om Leudal nog mooier te maken, gaan samen aan de slag en komen zo stap-voor-stap verder. Vanuit deze houding werken inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en gemeente met elkaar samen, want de ontwikkeling van Leudal is van en voor iedereen. Iedereen kan meedoen en we bouwen met elkaar aan vertrouwen om onze gemeenschap verder vorm te geven.

Samen vorm geven aan ons leven in Leudal. Elkaar gelijkwaardig benaderen en open en transparant met elkaar omgaan. Dat is de visie en intrinsieke ambitie van ons participatiebeleid. Steeds meer inwoners, ondernemers, maatschappelijke partijen en gemeenschappen (verder te noemen: inwoners e.a.) willen invloed hebben of een bijdrage leveren aan de kwaliteit van hun eigen fysieke of sociale leefomgeving. Ook willen zij verantwoordelijkheid (eigenaarschap) nemen bij lokale vraagstukken die betrekking hebben op de directe leefomgeving van inwoners. Denk hierbij bijvoorbeeld aan accommodaties, groenbeheer, verkeer en voorzieningen en ook bij de grote vraagstukken van vandaag, zoals de energietransitie, klimaatverandering of duurzame ondersteuning in het sociaal domein. Deze opgaves in onze gemeente kunnen we alleen in gezamenlijkheid oppakken. Dat vraagt om duidelijkheid en heldere afspraken over wat van wie verwacht mag worden.

Deze aanpak werken we uit in dit participatiebeleid, hetgeen een opmaat is naar bestuurlijke vernieuwing in de gemeente Leudal.

Bestuurlijk vernieuwen

Bestuurlijk vernieuwen gaat om het versterken van de bestuurscultuur waarbij we intrinsiek gemotiveerd zijn om met inwoners samen te werken aan een mooi Leudal. Het vraagt om een andere, openstaande en meewerkende houding van bestuurders en ambtenaren richting inwoners. Bij participatie gaat het om transparantie, gelijkwaardigheid en gedeelde verantwoordelijkheid. Heldere communicatie en een open houding zijn hierbij van belang.

We zijn ons ervan bewust dat er nog stappen gezet moeten worden en veel te leren valt. Dit participatiebeleid is bedoeld om daar richting aan te geven.

Nieuwe regels

In dit participatiebeleid geven we invulling aan het gewijzigde artikel 150 in de Gemeentewet in 2025: de gemeente Leudal moet gaan aangeven hoe inwoners e.a. worden betrokken bij:

- de *voorbereiding* van beleid,
- de *uitvoering* van beleid (nieuw),
- de *evaluatie* van beleid (nieuw).

Daarnaast moet de gemeente invulling geven aan het *uitdaagrecht*: het recht van inwoners en maatschappelijke partijen om taken van de gemeente over te nemen of in coproductie aan te sturen als de initiatiefnemers het denken beter, slimmer, goedkoper, met meer maatschappelijk draagvlak, etc. te kunnen doen.

Dit participatiebeleid geeft aan hoe Leudal hiermee omgaat. De juridische vertaling leggen we vast in de nieuwe Participatieverordening van 2027.

Aan de orde komen:

- Input vanuit de samenleving.
- Wat is participatie in Leudal en waarom vinden we dit belangrijk?
- Wat is uitdaagrecht en hoe willen we dit in Leudal vormgeven?
- Welke (participatie)instrumenten gebruiken we hiervoor?
- Communicatie.

Bij iedere paragraaf geven we onze ambitie aan, een toelichting en een overzicht van onze activiteiten om de ambities te gaan realiseren.

Input vanuit de samenleving

We hebben het participatiebeleid in samenwerking met inwoners uit de Leudalse samenleving gemaakt. Daarvoor hebben we onder andere een ronde gemaakt langs de dorpsraden en hebben we in september 2025 en in mei 2026 diverse gespreksbijeenkomsten georganiseerd, waarbij alle inwoners welkom waren.

De resultaten uit deze gespreksbijeenkomsten zijn, samengevat:

- Volgens de deelnemers zijn veel gemeentelijke onderwerpen geschikt voor participatie. Van verkeersveiligheid tot het inrichten en onderhouden van de directe leefomgeving. Van energievoorziening tot het meedenken over plannen voor woningbouw.
- Communicatie tussen samenleving en gemeente is voor de deelnemers heel belangrijk:
    - ***Waarover*** kunnen inwoners meepraten / meedoen? En geef hierbij eerlijk aan welke belangen er spelen en koppel terug wat er met de inbreng van de inwoners wordt gedaan.
    - ***Hoe*** kunnen inwoners meepraten / meedoen:
        - Geef bij ieder participatietraject van te voren aan welke invloed inwoners hebben tijdens een traject. Wat zijn de spelregels voor de participatie bij dit traject? Bijvoorbeeld: is het inspraak of is er samenspraak / samenwerking mogelijk?
        - Geef (van te voren) aan wat er wordt gedaan met de opbrengsten van de inwonersparticipatie.
        - Ga na of de kennis en ervaring van inwoners ingezet kan worden bij de uitvoering van een traject en maak hierover (vooraf) afspraken (bijvoorbeeld bij het beheer van speelplekken of bij het Omgevingsprogramma Vitaal buitengebied).
    - Hoe kan in principe “iedereen” uit de Leudalse samenleving weten welke participatie er mogelijk is bij een bepaalde ontwikkeling?
    - Gebruik diverse communicatiemiddelen (niet alleen digitaal).
- Een aantal ideeën over ‘nieuwe vormen van participatie die voor Leudal interessant kunnen zijn’:
    - De Intaketafel ‘naar de dorpen brengen’.
    - Meer gebruik maken van de kennis van inwoners.
    - Inwoners meer ondersteunen / faciliteren om mee te denken of daadwerkelijk mee te doen. Kan participatie “aantrekkelijk gemaakt worden”, bijvoorbeeld door het geven van een beloning aan deelnemers?
- De inhoudelijke thema’s leefbaarheid, omzien en zorg, buitengebied, woningbouw en veiligheid worden genoemd als belangrijke onderwerpen om inwoners bij te betrekken.

Een aantal citaten uit de sessies van september 2025 en mei 2026 zijn:

Participatie is…..

- “Direct inwoners betrekken bij beleid en uitvoering”
- “Alle inwoners moeten mee kunnen doen, want iedereen kan wel iets in de directe leefomgeving. ”
- “Laagdrempelig en klein – je naaste helpen”
- “Van tevoren weten wat er gaat gebeuren”
- “Invloed hebben op mijn eigen woonomgeving”
- “Elkaar serieus nemen, wat je standpunt ook is”
- “Meedoen”
- “Heldere spelregels hoe we dit gaan doen met elkaar”
- “Samen doen, samen komen tot resultaat”
- “Gehoord worden, vertrouwen dat er iets mee gedaan wordt”
- “Collectief zaken oppakken”
- “Is iets wat we al heel lang doen”
- “Verwachtingen managen”

Wat is participatie in Leudal en waarom vinden we dit belangrijk?

Onze ambitie

We betrekken inwoners, ondernemers, maatschappelijke partijen en gemeenschappen actief bij de ontwikkeling van Leudal. We werken vanuit drie basisprincipes:

1. Aanpak op maat
2. We denken vanuit duidelijke rollen
3. We voeren processen op een goede manier uit

Toelichting

Wij willen samenwerken met inwoners, ondernemers, maatschappelijke partijen en gemeenschappen (verder te noemen: inwoners e.a.) bij het ontwikkelen en uitvoeren van projecten en beleid. We geloven dat we het samen beter kunnen. Het is een essentieel onderdeel van onze bestuurscultuur, maar ook van onze ambtelijke werkcultuur. Op deze manier zorgen we voor meer verbinding tussen samenleving en gemeente.

We onderscheiden twee vormen van participatie:

1. Inwonerparticipatie – inwoners kunnen participeren bij trajecten van de gemeente.
2. Overheidsparticipatie – inwoners komen met een eigen initiatief en hebben daarbij ondersteuning nodig van de gemeente.

Inwonerparticipatie
Het doel van inwonerparticipatie in Leudal is om inwoners en andere belanghebbenden (zoals ondernemersorganisaties, dorpsraden, andere samenwerkingsverbanden) vroegtijdig te informeren en proactief te betrekken bij de:

- *voorbereiding,*
- *uitvoering en*
- *evaluatie* van trajecten van de gemeente.

Hierbij hoort een houding en gedrag van de gemeente, waarbij de gemeente van het begin af aan open staat voor ideeën vanuit de samenleving. De gemeente zal open staan voor mogelijkheden van samenwerken, maar vooraf ook helder communiceren over de randvoorwaarden en spelregels bij de diverse participatietrajecten: het is een taak van de gemeente om inwoners te laten weten wat er wel en niet kan plaatsvinden aan participatie (bijvoorbeeld omdat participatie wettelijk niet is toegestaan). Zo werken we open en transparant samen met betrokkenen in Leudal.

Inwonerparticipatie kan op diverse manieren vorm krijgen, dat doen we zoveel mogelijk in samenwerking met inwoners. Daarvoor gebruiken we de Leudalse participatieladder met de volgende participatievormen[1]:

1. **Informeren:**
   De gemeente *informeert* inwoners e.a. over bepaalde ontwikkelingen.

2. **Raadplegen:**
   De gemeente *raadpleegt* de samenleving over een bepaald vraagstuk.

   Daarvoor ontvangen inwoners e.a. informatie van de gemeente en krijgen de gelegenheid om hierop te reageren. De gemeente moet dan steeds omschrijven wat met de reacties uit de samenleving wordt gedaan en de inwoners en anderen hierover informeren.

   Informeren en raadplegen zijn participatievormen die standaard worden toegepast in het werk van de gemeente, om zo te zorgen voor transparantie.

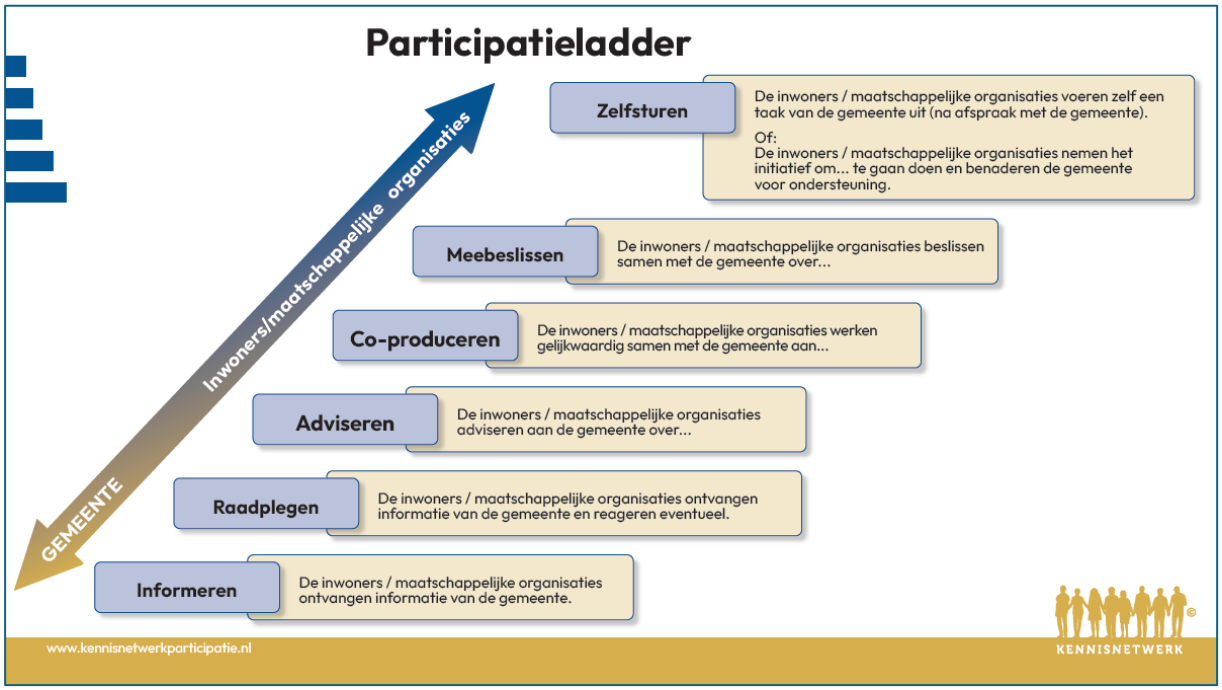
3. **Adviseren**:
   Inwoners e.a. kunnen ook de "adviseur" zijn van de gemeente. Zij *geven een advies* over een bepaalde kwestie, op verzoek van de gemeente Als het advies is ontvangen, laat de gemeente vervolgens weten wat de gemeente vindt van dit advies en wat ermee wordt gedaan.

4. **Coproduceren**:
   Inwoners e.a. *werken samen* met de gemeente aan een bepaalde opgave.
   Over de manier waarop wordt samengewerkt, zijn vooraf afspraken gemaakt.
   Bijvoorbeeld: hoe gaat er samengewerkt worden, wat is de rol van de gemeente, wat is de rol van de inwoners en maatschappelijke partijen, wat is de tijdsinzet, kosten en budget, etc.

5. **Meebeslissen:**
   Inwoners e.a. kunnen *meebeslissen* over een bepaald vraagstuk. Het gemeentebestuur heeft vooraf aangegeven of er bepaalde grenzen zijn waarbinnen de besluitvorming kan plaatsvinden.

6. **Zelfsturen**:
   Inwoners e.a. *kunnen zelf een taak uitvoeren* van de gemeente, nadat hierover afspraken zijn gemaakt met de gemeente.

[1] We bouwen hierbij voort op "Participatiebeleid Omgevingswet Gemeente Leudal", vastgesteld in 2022

Overheidsparticipatie
Inwoners pakken soms zelf zaken op om te werken aan de verbetering van hun leefomgeving. Zij kennen hun omgeving het beste en kunnen waardevolle inzichten, ideeën en initiatieven (van straatbarbecue tot het oprichten van nieuwe sociale clubs om de leefbaarheid te bevorderen) hebben. Als inwoners bij hun initiatief ondersteuning nodig hebben, kunnen zij bij de gemeente aankloppen en zullen wij indien mogelijk ondersteunen en daarin participeren (overheidsparticipatie).

Maatwerk en basisprincipes

Participatie zal zich uiteindelijk in de praktijk moeten bewijzen en is afhankelijk van goede spelregels, procedures en de manier waarop mensen hieraan invulling geven.

Participatie is steeds maatwerk. Dat betekent dat er geen kant-en-klaar recept voor is. In Leudal kiezen we ervoor om een aantal basisprincipes te formuleren die voor elk participatietraject van toepassing zijn:

1. Aanpak op maat
2. We denken vanuit duidelijke rollen
3. We voeren processen op een goede manier uit

1. Aanpak op maat.

Bij elk vraagstuk kijken we samen met de inwoners e.a. vooraf hoe de participatie kan gaan plaatsvinden. Dit vraagt om een aanpak op maat in samenwerking met stakeholders. Hierbij is gelijkwaardigheid, een open houding hebben naar elkaar en samenwerken van essentieel belang. Telkens dient er (vooraf, tijdens en na afloop) goede afstemming te zijn tussen inwoners en gemeente.

Ook kijken we naar:

- De gevolgen die een vraagstuk heeft voor inwoners e.a.. Hoe groter de gevolgen, des te meer aandacht moet worden besteed aan de vraag hoe participatie wordt vormgegeven. Daarbij letten we onder meer op de partners die van belang zijn bij een traject, de wijze waarop we met hen willen samenwerken (welke trede van de participatieladder) en zorgen voor zorgvuldige communicatie om vooraf goed samen te bespreken en aan te geven wat de rol van de partners kan zijn.
- De beschikbare ruimte voor participatie**:** welke ruimte biedt het vraagstuk voor participatie (o.a. financiën, juridische mogelijkheden)? Als er geen keuzes meer te maken zijn of andere reële beleidsalternatieven denkbaar zijn, is participatie onwenselijk.
- Tijd voor participatie: welke inbreng in kennis en tijd vragen we van de participanten en hoeveel tijd wil of kan de gemeente reserveren voor de participatie?

2. We denken vanuit duidelijke rollen.

Het is steeds belangrijk om vooraf na te gaan wie welke rol heeft bij een participatietraject. Soms staan inwoners aan het roer als zij zelf met een initiatief komen. Zij hebben dan ook een grote rol in de participatie. Als de gemeente initiatiefnemer is, heeft de gemeente een grote rol en zal dan onderzoeken hoe de participatie kan gaan plaatsvinden en wie daarbij worden betrokken.

Rollen

Rollen van participanten

Inwoners en maatschappelijke partijen worden actief betrokken en kunnen diverse rollen hebben bij participatietrajecten (zie de participatieladder). Ze worden geraadpleegd, maar kunnen ook meebeslissen of coproduceren, afhankelijk van de ruimte die er is voor participatie. Daarnaast bestaat er ook nog wettelijke recht op inspraak, zoals het indienen van zienswijzen.
Als inwoners zelf met een initiatief komen, staan zij zelf aan de lat om de participatie met hun omgeving in te vullen. Hieronder verstaan we in ieder geval het informeren van de omgeving, belanghebbende de mogelijkheid bieden om mee te denken/doen en het ophalen van draagvlak.

Rol van de Gemeenteraad

De gemeenteraad stelt kaders, controleert en besluit. Het is belangrijk dat de raad vooraf duidelijk aangeeft wat de ruimte is voor participatie:

- hoe de gemeente kan samen werken met inwoners en maatschappelijke partijen (en welke inbreng of bijdragen inwoners en maatschappelijke partijen kunnen leveren)
- wat er gebeurt met de uitkomsten van de participatie, en
- hoe de uitkomsten van de participatie worden gedeeld(o.a. via participatie-verslagen en verslagen van de omgevingsdialoog).

Daarmee werkt de raad proactief aan de kaders voor participatie bij een bepaald traject.

Achteraf toetst de raad het participatieproces en weegt de belangen en uitkomsten mee bij de besluitvorming . Daarvoor krijgt de raad o.a. de participatie-verslagen en de verslagen van de omgevingsdialoog.

Rol van het college van burgemeester & wethouders (B&W)

Het college van B&W zorgt voor een goede participatie bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid en let hierbij op de benodigde capaciteit, tijd en beschikbare budgetten. Het college van B&W weegt de diverse maatschappelijke belangen en uitkomsten van participatietrajecten mee in de besluitvorming. Het college van B&W draagt zorg voor de verantwoording per participatietraject en de doorontwikkeling van participatie samen met de gemeenteraad en samenleving.

Rol van de ambtelijke organisatie

De ambtelijke organisatie organiseert het proces van de participatietrajecten. Ambtenaren zorgen ervoor dat inwoners en maatschappelijke organisaties worden betrokken bij een traject. Zij volgen de werkwijze van participatie in Leudal. Ze wegen de belangen en opbrengsten van de participatie mee bij de advisering aan college en raad en geven inzicht in hun afwegingen.

3. We voeren processen op een goede manier uit.

Participatieprocessen moeten van begin tot eind duidelijk zijn. Van tevoren maken we duidelijk wat de doelen, keuzes, rollen, het tijdpad en verwachtingen zijn en hoe de Leudalse samenleving daarbij een rol kan spelen. Ook geven we aan óf en hoe inwoners e.a. worden betrokken bij de voorbereiding van beleid, bij de daadwerkelijke uitvoering van beleid, maar ook bij de evaluatie van het beleid. We gaan op een gelijkwaardige en herkenbare manier om met alle betrokkenen.

Door vooraf duidelijkheid te geven, weten het gemeentebestuur, de gemeentelijke organisatie, inwoners e.a. waar zij aan toe zijn en zorgen we voor een goed verwachtingsmanagement.

Grenzen

We streven ernaar zoveel mogelijk gebruik te maken van participatie vanuit de Leudalse samenleving. Toch zijn er ook grenzen aan participatie. Er vindt geen participatie plaats als:

a. Het om een lopend uitvoerings- of evaluatietraject gaat waarbij participatie niet meer mogelijk is, danwel een ondergeschikte herziening is.
b. Participatie bij of krachtens wettelijk voorschrift is uitgesloten;
c. De uitkomst van de participatie vanwege spoedeisendheid niet kan worden afgewacht.
d. De verantwoordelijkheid van het betrokken bestuursorgaan voor kwetsbare groepen in de samenleving zwaarder moet wegen.
e. Er sprake is van uitvoering van hogere regelgeving waarbij het bestuursorgaan geen of nauwelijks beleidsvrijheid heeft.
f. Het om interne aangelegenheden van de gemeente gaat.
g. Het om de begroting, de tarieven voor gemeentelijke dienstverlening en belastingen bedoeld in hoofdstuk XV van de Gemeentewet gaat;

Ook kan er een aanleiding zijn om gemotiveerd af te wijken van participatieambities bij onvoorziene situaties. In dat geval wordt onderzocht of er alternatieve werkwijzen mogelijk zijn om participatie toch zo goed mogelijk vorm te geven.

Wat gaan we doen

1. De gemeente maakt in samenspraak met betrokkenen bij de start van een beleids- of uitvoeringstraject vooraf duidelijk **hoe** invulling wordt gegeven aan inwonersparticipatie. Dit door aan te geven op welke wijze inwoners en maatschappelijke partijen uit de Leudalse samenleving worden betrokken bij de voorbereiding, uitvoering of evaluatie van een traject, inclusief de communicatie tussen gemeente en samenleving. Iedereen moet in principe mee kunnen doen, ongeacht opleiding, leeftijd, etc. De gemeenteraad en / of het college kunnen vooraf kaders meegeven waaraan het participatietraject moet voldoen. We zorgen ervoor dat de verwachtingen vooraf helder zijn en maken afspraken over het tijdspad van het traject.

2. We willen dichtbij de inwoners van Leudal staan. Bij belangrijke projecten stellen we een projectwethouder aan. De projectwethouder is de bestuurlijke schakel voor het project en is het aanspreekpunt van het college van B&W.

3. We werken met de Intaketafel voor nieuwe ideeën of initiatieven om het leven in Leudal te verbeteren. Aan de Intaketafel komen ruimtelijke initiatieven aan bod. Nieuw is dat we ook sociale initiatieven via de Intaketafel willen begeleiden en op een transparante en eenduidige wijze willen afhandelen. Aan de Intaketafel zitten ambtenaren van diverse disciplines die ondersteunen en meedenken. We werken vanuit de grondhouding “Ja, mits…”, en faciliteren initiatiefnemers optimaal.

4. Samen leren en door ontwikkelen.
   Participeren is doen - en vervolgens kijken wat goed is gegaan, wat nog beter kan en van welke fouten geleerd kan worden. Betrokkenen uit de Leudalse samenleving en de gemeente evalueren en leren met elkaar:
   - Ieder participatietraject wordt geëvalueerd. De leerervaringen benutten we om het een volgende keer nóg beter te doen. Zo komen we stap-voor-stap verder en worden we een lerende gemeenschap en gemeente. Gedrag en houding vanuit de gemeente (ambtelijk en bestuurlijk) is daarbij steeds een aandachtspunt: hoe zorgen we ervoor dat we in de praktijk open, transparant en gelijkwaardig samenwerken met de betrokkenen van Leudal?
   - Ieder jaar maken we een overzicht van de leerpunten en de wijze waarop we hiermee zijn omgegaan.
   - Het college legt jaarlijks verantwoording af richting gemeenteraad en samenleving over de participatietrajecten en doorontwikkeling van het participatiebeleid.

   De ambtelijke organisatie blijft leren en zich door ontwikkelen tot een organisatie die goed kan samenwerken met de Leudalse samenleving. We gaan een aantal grotere participatietrajecten evalueren. Ook komen er “Leerateliers participatie”, waarin ambtenaren gezamenlijk leren over participatie en over concrete participatietrajecten die in Leudal worden uitgevoerd. Tevens zorgen we voor

Leerateliers waarin gemeente (-ambtenaren) en inwoners samen leren en ontwikkelen aan de hand van concrete participatietrajecten. Elk Leeratelier bestaat uit meerdere bijeenkomsten over het participatiebeleid van de gemeente of over participatie bij concrete trajecten.

Met deze activiteiten geven we invulling aan de ambitie uit de Startnotitie “Samen werken aan morgen” (1 juli 2025 vastgesteld door de Gemeenteraad) om gemeente en inwoners samen te laten leren en ontwikkelen rondom participatie in Leudal.

Uitdaagrecht

Onze ambitie

De gemeente geeft invulling aan de toepassing van het uitdaagrecht in Leudal, zodat inwoners of maatschappelijke partijen de gemeente Leudal kunnen verzoeken om de feitelijke uitvoering van een gemeentelijke taak over te nemen of in coproductie gezamenlijk te gaan aansturen.

Toelichting

In het gewijzigde artikel 150 van de Gemeentewet is opgenomen dat een gemeente invulling moet geven aan het uitdaagrecht.

Met het uitdaagrecht kunnen inwoners of maatschappelijke partijen de gemeente Leudal verzoeken om de feitelijke uitvoering van een gemeentelijke taak over te nemen, of samen met de gemeente te gaan uitvoeren (coproduceren)[2]. Bijvoorbeeld omdat initiatiefnemers denken deze taak beter (bijvoorbeeld goedkoper, op een vernieuwende wijze of met meer maatschappelijk draagvlak) te kunnen uitvoeren.

Bij het uitdaagrecht gaat het om:

- taken die in de gemeentelijke begroting of in het gemeentelijk beleid zijn vastgelegd en waarvan het gemeentebestuur dus heeft bepaald dat deze worden uitgevoerd
- ook kan het gaan om taken die de gemeente volgens een andere wet moet uitvoeren, zolang uitvoering door derden niet in strijd is met de regels die in die wet zijn vastgelegd.

[2] Memorie van Toelichten van de Wet Versterking participatie op decentraal niveau (2024, p. 6): een verzoek tot overname van de feitelijke uitvoering van een taak van de gemeente kan in de Nederlandse praktijk ook leiden tot afspraken over het uitvoeren van publieke taken tussen inwoners en gemeente (een zogenaamd “samenwerkingsrecht”). Het brede uitdaagrecht, waarbinnen ook het samenwerkingsrecht een plaats inneemt, past bij de lange politiek-bestuurlijke traditie van samenwerken die ons land kent. Er wordt daarom in Nederland geen specifiek onderscheid gemaakt tussen het uitdaagrecht en het samenwerkingsrecht.

Er zijn twee mogelijkheden met het uitdaagrecht:

1. Inwoners of maatschappelijke partijen maken afspraken met de gemeente om een taak **over te nemen** (bijvoorbeeld: overnemen van het onderhoud van een deel van het openbaar groen).
2. De inwoners of maatschappelijke partijen maken afspraken om een taak op een vernieuwende wijze **samen met de gemeente te gaan uitvoeren (coproduceren)**. Initiatiefnemers en gemeente voeren de taak dan samen op een andere wijze uit (bijvoorbeeld: het onderhoud van het openbaar groen wordt op een meer ecologische manier uitgevoerd door initiatiefnemers en gemeente samen).

Via het uitdaagrecht geeft de gemeente Leudal inwoners en/of maatschappelijke partijen de kans om invloed uit te oefenen en zelf aan de slag te gaan.

Bij maatschappelijke partijen denken we bijvoorbeeld aan verenigingen of stichtingen, buurtcomités, woongroepen, vrijwilligersorganisaties, een maatschappelijke organisatie, sociale bedrijven zonder winstoogmerk of een georganiseerd collectief van inwoners dat geen formele rechtsvorm heeft.

Voordelen van het uitdaagrecht zijn o.a.:

- Het uitdaagrecht vergroot de betrokkenheid en het eigenaarschap van inwoners en maatschappelijke partijen in de directe (leef)omgeving.
- Het uitdaagrecht biedt kansen voor de kwaliteit van beleid met de inzet van de kennis van inwoners over de eigen leefomgeving.
- Het uitdaagrecht kan meer opbrengsten opleveren in termen van samenwerking en sociale cohesie. Zo worden inwoners en maatschappelijke partijen gestimuleerd om samen aan de slag te gaan en hun netwerk te vergroten. Al met al kan dat leiden tot meer samenhang en saamhorigheid op een bepaalde plek of in een bepaalde buurt.

Voor de toepassing van het uitdaagrecht stellen we de volgende kaders:

1. We bieden de Leudalse samenleving de gelegenheid hun kennis en uitvoeringskracht in te zetten via het uitdaagrecht om de uitvoering van de gemeentelijke taken beter te laten plaatsvinden:
    a. met een grotere maatschappelijke waarde, of op een nieuwe of vernieuwende wijze
    b. met maatschappelijk draagvlak in de Leudalse samenleving (bij betrokkenen, belanghebbenden en/of omwonenden),
    c. waarbij de uitvoering binnen de beschikbare financiële ruimte blijft en zo mogelijk goedkoper kan worden gerealiseerd.

    Als gemeente Leudal staan we open voor uitdaagrecht-initiatieven die aan de hiervoor beschreven ambities voldoen.
2. Uitdaagrecht gaat over gemeentelijke taken die zijn vastgelegd in de begroting en/of in beleid.
3. Er is gemeentelijk budget beschikbaar voor de uitvoering van de betreffende taak.
4. Inwoners en maatschappelijke partijen mogen de gemeente uitdagen.
5. Initiatiefnemers moeten aangeven dat zij in staat zijn om de uitdaging te kunnen uitvoeren, of maken aannemelijk in staat te zijn om opdracht te kunnen geven aan een derde partij (al dan niet in samenwerking met de gemeente).
6. We houden als gemeente Leudal bij uitdaagrecht-initiatieven het algemeen belang of het belang van derden in het oog. Ook letten we op onze publiekrechtelijke bevoegdheden.

Bij een uitdaagrecht-initiatief behoudt het gemeentebestuur de eindverantwoordelijkheid van de uit te voeren taak, ook als een bewonersinitiatief een taak zelf gaat doen. De gemeente kijkt of de taken volgens de gemaakte afspraken worden uitgevoerd. Gebeurt dit niet of onvoldoende in de ogen van de gemeente, dan gaat de gemeente in gesprek met de initiatiefnemers. Ook kan de gemeente in het uiterste geval het uitdaagrecht-initiatief stopzetten.

Processchema voor het indienen van een uitdaagrecht-initiatief in Leudal

Processchema uitdaagrecht in Leudal

U heeft een idee hoe een taak van de gemeente Leudal anders / slimmer/ met meer maatschappelijk draagvlak uitgevoerd kan worden. U wilt: dit misschien zelf gaan doen (taak overnemen); Of: samen met de gemeente op een andere, vernieuwende manier gaan uitvoeren (co-productie met de gemeente)	
U kijkt of er draagvlak is bij een aantal omwonenden / betrokkenen	
U neemt contact op met de gemeente Leudal via • Telefoon 06-..... • platforms@leudal.nl	Samen met een medewerker van de gemeente Leudal bespreekt u uw initiatief. - is dit een gemeentelijke taak waarvoor het uitdaagrecht kan gelden, of niet? Of zijn er andere mogelijkheden die beter passen om vorm te geven aan uw idee? - u krijgt advies / nadere informatie over de verdere uitwerking van uw idee. - u krijgt inzicht in de vervolgstappen
U werkt uw initiatief verder uit en vult het formulier uitdaagrecht in	
U dient uw uitdaagrecht-voorstel in	De gemeente bekijkt uw voorstel en agendeert deze voor de intake-tafel
U wordt uitgenodigd voor de intake-tafel en kunt uw uitdaagrecht-initiatief hier presenteren en toelichten.	De intaketafel bespreekt uw voorstel.
	De intaketafel maakt een ambtelijk advies voor het college van B&W
	Het college van B&W neemt een beslissing
U en de gemeente maken afspraken over de uitvoering	

Wat gaan we doen

1. We informeren de Leudalse samenleving regelmatig over het uitdaagrecht en over het verloop van uitdaagrecht-initiatieven.

2. We geven vooraf aan op welke wijze wij initiatiefnemers ondersteunen bij de voorbereiding en uitvoering van het uitdaagrecht-initiatief.

3. In het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente Leudal nemen we op dat derde partijen alert moeten zijn met uitdaagrecht-initiatieven die hun werk kunnen raken en daarmee binnen Leudal te maken kunnen krijgen. Zo kunnen uitdaagrecht-initiatieven een bijdrage leveren aan al lopende uitvoeringstrajecten. Bijvoorbeeld: het groenbeheer is aanbesteed en er komt een inwonersinitiatief om zelf een deel van het groenbeheer in een straat of wijk te gaan uitvoeren. Dan is er ruimte om te kijken wat de mogelijkheden zijn. Het uitdaagrecht kan niet – zonder medewerking van de contractpartij - inbreuk maken op lopende contracten. Dit betekent dat de gemeente niet eenzijdig lopende contracten kan openbreken inzien zij een uitdaagrecht wil steunen. Wel zal de gemeente dan in overleg treden met contractspartijen indien uitdaagrecht – initiatieven hun werk raken, om samen te bekijken wat de mogelijkheden zijn.

4. Ieder jaar informeren we de gemeenteraad over nieuwe en lopende uitdaagrecht-initiatieven via een paragraaf in de jaarrekening van het college.

Participatie-instrumenten

Ambitie

We geven bij ieder participatietraject aan welk participatie-instrument(-en) we inzetten.

Toelichting

Er is een groot aantal participatie-instrumenten dat ingezet kan worden. Van inspraakavond tot burgerforum, van proeftuin tot ontwerpatelier, van straatgesprek tot bewonersenquête. De gemeente Leudal kijkt steeds welk instrument wanneer wordt ingezet, mede afhankelijk van de actoren. Wij laten inwoners van tevoren weten wat er gaat gebeuren. Dit is in lijn met een van de wensen uit de gespreksbijeenkomsten over het participatiebeleid met inwoners (september 2025).

We evalueren steeds de inzet van ieder participatie-instrument.

Wat gaan we doen?

1. We maken bij ieder participatietraject een keuze welk(e) participatie-instrument(-en) we gaan inzetten. Dat doen we zoveel mogelijk in overleg met betrokkenen.

Communicatie

Ambitie

We willen dat iedereen in Leudal kan weten wat participatie is, hoe je kunt meedoen en wat zij van de gemeente Leudal mogen verwachten. Daarom zorgen we voor:

- duidelijke, open en regelmatige communicatie.
- informatie over lopende processen en over initiatieven van inwoners.
- inzet van verschillende middelen (on-en offline), zodat we alle inwoners, ook mensen met beperkte leesvaardigheid of een andere beperking, met onze informatie kunnen bereiken.
- een heldere uitleg wie waarvoor verantwoordelijk is: inwoners bij hun eigen initiatief, en de gemeente bij gemeentelijke trajecten.

Zo houden we samen het participatieproces transparant en begrijpelijk.

Toelichting

In de sessies met bewoners over het participatiebeleid (september 2025) is veel aandacht gevraagd voor de communicatie tussen inwoners en de gemeente. Er is hiervoor een aantal voorstellen gedaan door de aanwezige inwoners: van te voren helder aangeven waarover inwoners kunnen meepraten / meedoen; eerlijk aangeven welke belangen er spelen; aangeven hoe inwoners kunnen meepraten / meedoen en hoe hierbij de kennis en ervaring van inwoners ingezet worden; de spelregels voor de participatie aangeven (bijvoorbeeld: is het inspraak of is er samenspraak / samenwerking mogelijk); aangeven hoe in principe “iedereen” uit de Leudalse samenleving kan weten welke participatie er mogelijk is bij een bepaalde ontwikkeling en het gebruiken van diverse communicatiemiddelen (niet alleen digitale middelen inzetten).

Deze voorstellen gebruiken wij als basis voor het door ontwikkelen en verbeteren van de communicatie met de Leudalse samenleving en geven we op de volgende wijze vorm.

Goede communicatie is nodig voor een eerlijk en soepel participatieproces. Dit geldt bij de start, tijdens de uitvoering én bij de afronding/ evaluatie van ieder participatietraject.

Daarbij kijken we steeds vanuit het perspectief van de mensen die geraakt worden door het onderwerp. Welke vragen hebben zij? Wat verandert er voor hen? En hoe kunnen we hierover op een duidelijke en toegankelijke manier communiceren? We maken in onze communicatie onderscheid tussen communicatie bij inwoners die zélf een initiatief starten en communicatie bij initiatieven vanuit de gemeente Leudal.

1. Initiatieven van inwoners

Inwoners die zelf een initiatief starten, zijn zelf verantwoordelijk voor de communicatie met hun achterban, buurt en betrokkenen. Zij informeren hun omgeving via eigen middelen (zoals website, nieuwsbrief, buurtapp of bijeenkomst).

Zo nodig adviseert de gemeente hen hierbij, bijvoorbeeld door mee te kijken naar teksten of door (bij grotere initiatieven) te helpen met een stakeholdersanalyse.

2. Initiatieven vanuit de gemeente

Bij participatietrajecten die door de gemeente worden gestart, heeft de gemeente de regierol in de communicatie. We overleggen waar mogelijk samen met inwoners over hoe we de communicatie invullen (o.a. over hoe inwoners kunnen meedenken of meedoen, hoe het proces verloopt en wat er met de uitkomsten gebeurt). We betrekken inwoners actief en kiezen passende communicatiemiddelen, zoals bijeenkomsten, website, gemeentepagina en online-offline brieven. Ook gebruiken we de netwerken van maatschappelijke organisaties en dorpsraden om inwoners te informeren en we willen deze netwerken zoveel mogelijk met elkaar verbinden.

Wat gaan we doen?

We communiceren op de volgende manier richting inwoners en initiatiefnemers:

1. We geven vooraf bij ieder participatietraject (vanuit inwoners of vanuit gemeente) aan hoe de communicatie verloopt, hoe we de kennis van inwoners kunnen inzetten bij de communicatie en op welke kanalen informatie te vinden is. We letten er hierbij op dat ook ‘minder makkelijk bereikbare doelgroepen’ toch hun inbreng kunnen leveren en zorgen dat dit onderdeel wordt van het reguliere communicatie. Op deze manier kan iedereen meedoen.

2. Bij initiatieven vanuit de samenleving geven we aan dat de initiatiefnemers zelf verantwoordelijk zijn voor hun eigen communicatie richting betrokkenen. Waar nodig ondersteunt de gemeente initiatiefnemers. Initiatiefnemers zorgen zelf voor een plek waar hun initiatief zichtbaar is (bijvoorbeeld via een eigen website of een platform zoals ‘Mijn Buurtje’, dat door de gemeente wordt gefaciliteerd).

3. We communiceren overkoepelend over alle initiatieven via de gemeentelijke kanalen.

4. We maken één duidelijke webpagina op de gemeentelijke website waarop inwoners de informatie vinden over o.a.:
    - alle lopende participatietrajecten.
    - hoe en wanneer inwoners kunnen meedoen.
    - de belangrijkste documenten, uitkomsten en vervolgstappen.
    - uitleg over de participatie-instrumenten binnen de gemeente Leudal, waaronder het uitdaagrecht.

We werken aan de communicatie binnen de gemeentelijke organisatie door:

5. Het structureel informeren van het gemeentebestuur over het verloop van participatietrajecten en welke tastbare resultaten we bereikt hebben.

6. Het informeren van de interne organisatie over:
    - nieuwe en lopende participatie-initiatieven (via Leuweb, teamoverleggen, Koffie2Go en MT/Teamleidersoverleg).
    - een nieuwe, heldere checklist voor ambtenaren die met een (inwoner)initiatief starten, zodat zij weten welke stappen en verantwoordelijkheden er gelden en hoe zij op een transparante en eenduidige wijze kunnen werken.
    - de ondersteuning die ambtenaren kunnen krijgen bij de voorbereiding van communicatie en ook bij het ontwikkelen van een faciliterende houding: luisteren, meedenken en samenwerken.
    - functie-overstijgend denken en samenwerken binnen de gemeentelijke organisatie.

Bijlage 1 - Wettelijk kader

Het kader voor participatie liggen in de Gemeentewet.[3] In 2025 is deze wet veranderd: voortaan moeten gemeenten niet alleen aangeven hoe zij de inspraak organiseren, maar ook de participatie bij de uitvoering en evaluatie van beleid. Daarnaast moeten spelregels worden bepaald voor het uitdaagrecht (art. 150).

De spelregels voor participatie moeten worden opgenomen in een participatieverordening, die de inspraakverordening zal vervangen.

De betrokkenheid van inwoners bij onderwerpen in hun directe omgeving in alle beleidsfasen krijgt met de aangepaste Gemeentewet een plaats. De Gemeentewet beoogt dat een gemeente vooraf heldere kaders en voorwaarden stelt voor participatie. Daarmee worden formele zekerheid, verwachtingen en transparantie bevorderd. Dit moet het vertrouwen in de representatieve democratie versterken. De gemeente bepaalt zelf hoe ruimte kan worden gegeven aan initiatieven van inwoners en maatschappelijke partijen met heldere kaders en spelregels voor participatie die passen bij de lokale omstandigheden.

Het vertrekpunt van dit wetsvoorstel is dat de vertegenwoordigende organen beoordelen en politiek wegen voor welke beleidsterreinen participatie wordt voorgeschreven. Ook kunnen zij, in overleg met de inwoners, variëren in participatievormen op de verschillende beleidsterreinen. Per onderwerp of taak op gemeentelijk of zelfs wijkniveau moet worden beoordeeld wat het doel van participatie is en hoe dat het beste kan worden bereikt. De plek in de beleidscyclus is ook van belang voor de manier waarop participatie wordt ingericht. De geschikte reikwijdte en vorm van participatie in een voorbereidende fase is anders dan bij een evaluatie. Het vertegenwoordigend orgaan kan, rekening houdend met de lokale wensen en behoeften, het beste beoordelen hoe en wanneer de betrokkenheid van inwoners bij de besluitvorming gestalte moet krijgen.

Bij de uitwerking van het uitdaagrecht ziet de wet een belangrijke rol voor de raad weggelegd. De gemeenteraad geeft aan welke ruimte er is voor een maatschappelijk initiatief van inwoners of maatschappelijke partijen. Op die manier heeft de raad als volksvertegenwoordigend orgaan de zeggenschap over de mogelijkheden van deze specifieke vorm van participatie. Het uitwerken van het uitdaagrecht in de participatieverordening zorgt voor het beter zichtbaar maken van wat er mogelijk is en welke ingangen initiatiefnemers kunnen benutten.

Ook in de Wet gemeenschappelijke regelingen zijn spelregels voor participatie opgenomen (artikel 10 lid 7): bij gemeenschappelijke regelingen moeten bepalingen worden opgenomen hoe ingezetenen van de deelnemende gemeenten en belanghebbenden bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid betrokken worden.

[3] Daarnaast stelt de Omgevingswet eisen aan participatie. Daarvoor heeft de gemeente Leudal de nota “Participatiebeleid Omgevingswet Gemeente Leudal” vastgesteld in 2022.